

ter prædicetur. Non hic in ejus persona alienjus testimonium mutuatur; a nobis datus est, qui est electus ex nostris. Non est incognitus, non aliunde deductus; habuistis laudabilem de præsentis a^a judicio suo. Fama dudum decepit absentes. Plura de eo loqui cautio est, quia opera supervacua est, nota laudare. Nunc tamen vos nostris propriis sermonibus decet cavere commonitos.

18. Nemo in vobis illud quatiat fundamentum, quod firma petra et angularis lapis ille construxit. Ædificate super hoc catholici quod soletis. Didicistis quid sit superædificare quod ardeat (1 Cor. iii, 11 seq.); hoc detrimento illud pensabitur, cum opera singulorum probare cœperit ignis examen. Gaudeo vos fundamento huic non stipulam, non ligna, non fenum, sed illas imposuisse divitias quas architectorum sapientium præcepta mandabant imponi. Bene manebitis; quia tam sollicitè fabricatis. Habitatulum magnum tales pollicentur expensæ: auro, argento et lapidibus pretiosis illam vobis quæ æstimari non potest, construitis mansionem. Nullo pretio taxantur æterna, quippe quæ non injuria, non vetustate solvuntur, quæ jam ab institutione mundi justis Dominus præparavit. *Confortentur manus fide-*

^a Hoc est, eo judicio quod de ipso præsentia sua vobis noto, non quemadmodum de Nestorio nus-

quam visio ac sola fama cognito tulistis. ^b Martii 15 ann. 432.

lium fatigatæ; labantia, hortante propheta, genua roborentur; qui pusilli sunt animo, convalescant (Isa. xxxv, 4). Noster Salvator apparuit; ostendit falsitati Deus quid sit pulsare et incessere veritatem, postquam sibi controversia inde facta est unde subvenit. Unde, filii clarissimi, permanete in eum qui est, ut vincatis in vobis. In ipso sensu et in eadem sententia estote perfecti (1 Cor. i, 10); ut a Filio hominis, eum venerit in majestate sua, non audiat, *Discedite a me maledicti*, sed, *Venite, benedicti*, possitis audire (Matth. xxv, 34, 41). Maneat hædos repulsa venturi. Vos tales volumus inveniri, ut cum in igne stent abjecti a sinistris, vos a dextris invitet ad regnum. Non expectabitis ut paretur, quod olim vos ut regnetis expectat. Angustam nunc portam B festinanter intrate (Matth. vii, 13), quæ eos accepit quos nunquam spatiosa invenerunt.

19. Hæc dilectioni vestræ pro lætitia catholico- rum dicta sufficiant: quæ sæpius recensere vos volumus, ut triumpho fidei gratulantes, intelligatis Deum charitatis et pacis esse nobiscum (Philipp. iv, 9). Data ^b idibus Martiis Flavio Aetio et Valerio viris clarissimis consulibus.

quam viso ac sola fama cognito tulistis.

^b Martii 15 ann. 432.

APPENDIX.

NOTITIA RELIQUORUM SCRIPTORUM QUÆ AD COELESTINUM I PAPAM ATTINENT.

§ 1. Epistolæ ad Cœlestinum attinentes.

1. Antonius quidam ab Augustino Fussalensium institutus episcopus, postea de intolerabili dominatione, de rapinis et diversis oppressionibus (Cœlest. epist. 1, n. 4) a castellanis et illius regionis hominibus accusatus, episcopali judicio sic damnatus est, ut ei servaretur honor episcopatus, sed ejus regimen et administratio negaretur; ac præterea privaretur communione, donec ablata restituisset (Ibid. num. 6). Huic judicio primum consentire visus est; adeo ut æstimato damno quod Fussalensibus intulerat, seposuerit solidos, quo communio ipsi redderetur. Sed mox Valentinum Baiannæ episcopum Numidiæ primatem, a quo fuerat ordinatus, induxit, ut eum velut omni modo inculpatum papæ Bonifacio commendaret (Ibid. num. 9). Tunc Bonifacius missa in Africam D epistola, absolvit quidem Antonium, sed ea conditione, si ordinem rerum fideliter indicavit (Ibid. num. 4). Mox e vita migravit Bonifacius. Sed Numidiæ episcopi, acceptis illius litteris, majori numero convenerunt. Tum ipse primas Valentinus, visis gestis quibus juste damnatus fuerat Antonius, sententiam mutare non dedignatus, Bonifacii successori Cœlestino rerum ordinem fideliter indicavit. Hæc autem Valentini ad Cœlestinum relatio una cum Augustini ad eundem papam epistola haud dubie missa est.

C 2. Eodem tempore apud Cœlestinum cum Augustino exposularunt Fussalenses, quod juniorem adolescentem nec satis probatum sibi temere præposuisset, atque ut ab ejus inquietudine liberarentur, Cœlestini opem enixe implorabant. Illorum querimoniam æquam esse confirmans Augustinus, ita Cœlestinum alloquitur: *Neque Fussalensibus succenseo, quia justam de me querimoniam ingerunt auribus tuis, quod eis hominem nondum mihi probatum, nondum saltem aetate firmatum, a quo sic affligerentur, inflixi* (Ibid. num. 9). Quam ob causam idem pius pater supplicibus eorum precibus adjungens suas, ait: *Subveni hominibus, opem tuam in Christi misericordia multo avidius quam ille (Antonius) poscentibus, a cujus inquietudine desiderant liberari.* Et hunc libellum Cœlestino cum Valentini et Augustini litteris oblatum credimus.

3. Hoc exemplo, quo Antonius episcopus in Africa damnatus, ad Romanum pontificem provocavit, neque appellationem illius irritam duxerunt Afri, probantur lidem episcopi, quam sincere id quod decretis a Zosimo missis de appellationibus episcoporum constituebatur, servaturos se esse professi sunt, quoad decreta illa Nicæna non esse sibi constitisset (Bonifac. epist. 3, n. 5). Antonii quippe causa Bonifacio pontifice cœpta est. Afri autem tunc tantum

authentica receperunt Nicænorum canonum exemplaria, cum idem pontifex vivere desiit.

4. Circa idem tempus, Cœlestius novi pontificis deludendi spe captus, Cœlestino preces obtulit, quibus audientiam ejus expetebat. Sed prudens pontifex impudentem ac pertinacem hæreticum audire dedignatus, eum totius Italiæ finibus extrudi jussit. Istud Prosper lib. contra Collat. c. 21 n. 53 memoriæ prodidit his verbis: *Venerabilis memoriæ pontifex Cœlestinus, cui ad catholicæ Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis non examen judicii, sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum, Cœlestium quasi non discusso negotio audientiam postulantem, totius Italiæ finibus jussit extrudi. Adeo et præcessorum suorum statuta et decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat; ut quod semel meruerat abscondi, nequaquam admitteret retractari.*

5. Fultus erat Cœlestinus non tantum decessorum suorum ac synodorum statutis, sed et imperatorum præceptis, ut hac severitate cum Cœlestio ageret (*Baron. ad ann. 420, n. 2 et 3*). Jam enim ab anno 418 Constantius imperator Volusiano præfecto Cœlestium ex Urbe pelli conceptis verbis mandaverat. Indeque statim edicto præfectorum prætorio fuerat subnotus. Verum extincto Bonifacio Romam repetere non veritus, meruit ut etiam totius Italiæ finibus excluderetur. Tunc convolvavit Constantinopolim, ubi aditum, quo in gratiam et amicitiam Nestorii se insinuaret, nactus est faciliorem. Et ab eo quidem veluti veritatis defensor epistolam meruit consolatoriam, quam Marius Mercator latinitate donavit (*Mar. Merc. edit. Baluz. p. 131*).

6. Apiarius Siccensis Ecclesiæ presbyter, Bonifacio pontifice in Africano concilio a Siccensi Ecclesia ita remotus est, ut Faustini apostolicæ sedis legati opera servatus ei sit honor presbyterii, atque alibi, ubicumque vellet vel posset, gradus sui munere fungi permissum ipsi fuerit. Subinde rursus de immanibus flagitiis a Thabracenis accusatus, ideoque communionem privatus, Rumam confugit. Tum ipsi, apostolicam sedem appellasse se mentientis, paulo facilius Cœlestinus fidem habuit, alteraque parte inaudita communionem reddidit. Res tamen gestas ignorari ab Afris nolens is papa, litteras ad eos per Leonem presbyterum misit, quibus se de Apiarii adventu admodum lætatum fuisse testatus, eum a se communioni restitutum esse significabat. Exinde Faustino Potentinæ civitatis episcopo ac sedis apostolicæ legato in Africam redeunti Apiarius se adjungens, novum Afrorum judicium subiit. Afris autem mox dictæ Cœlestini litteræ paulo ante redditæ sunt, quam ipsi de Apiarii causa eidem papæ rescriberent, adeoque circa exitum anni 425.

7. Ex Oriente quoque Cœlestinus relationem seu libellos accepit monialium adversus Danielelem, qui monasterium ipsarum tenuerat (*Epist. 4, n. 1 et 9*). His in libellis Daniel de nefariis flagitiis, ac nominationem quod sacrarum virginum incestu pollutus esset,

A accusabatur. Cur autem virgines in Orientalibus partibus constitutæ adversus eum Romani pontificis judicium implorarent, non alia videtur fuisse causa nisi quod Danielelem in Gallias fugisse audierant. Libellos illos nuper acceperat Cœlestinus, cum Danielelem Romam perduci se jussisse, atque hunc jussis necdum paruisse, epistola 4 Julii 25 die, anni 428 data significat. Ex quo libellos illos nec multo ante, nec longe post anni 428 initia conscriptos fuisse colligitur. Cœlestinus eorum apographa cum epistola quarta mittens in Gallias ad episcopos per provincias Viennensem et Narbonensem constitutis, eorundem autographa in scriniis apostolicæ sedis recondi curavit.

8. Antequam autem ea de causa Cœlestinus ad mox dictos episcopos scriberet, ad Patroclum Arelatensem antistitem per Fortunatum subdiaconum miserat litteras (*Epist. 4, n. 5*), quibus Danielelem Romam destinari præcipiebat, ubi si suæ confideret conscientiæ, objecta dilueret crimina, et ab accusatoribus ejus postulatum apostolicæ sedis judicium non declinaret. Tunc vero Danielelem episcopum ordinari contigit, hoc est eo intervallo quod in perferendis litteris quibus idem Daniel ad dicendam causam vocabatur, Fortunatus subdiaconus interposuit. Unde et hanc epistolam ad Patroclum, epistola 4, quæ mense Julio anni 428 consignatur, et in qua memoratur Danielis ordinatio, aliquanto anteriorem esse liquet.

9. Eodem anno 428, mense Aprili, secundum Liberatum quidem primo die, secundum Socratem autem decimo, Nestorius Antiochenæ Ecclesiæ presbyter in episcopum Constantinopolitanum cooptatus et ordinatus fuit. Ordinationis ejus relatio ab episcopis qui ei interfuerant ad Cœlestinum missa est. Et in ea quidem tantum Nestorio tribuebant illi episcopi testimonium, quantum, inquit Cœlestinus (*Epist. 15, n. 1*), desiderabatur ei qui ad alienam Ecclesiam regendam aliunde accerseretur.

10. Cœlestinus episcopis qui sibi de Nestorio recens electo gratulantes scripserant, statim rescripsit (*Epist. 15, n. 2*), eisque se mutuo gaudiorum participem ostendi, innuens tamen non probandam fuisse presbyteri ex aliena ecclesia electionem, nisi hæc disciplinæ offensio electi merito compensa retur.

D 11. Hic tacenda non est sancti Germani episcopi Antissiodorensis in Britannias legatio, de qua Prosper in Chronico ad annum 429 istud memoriæ mandavit: *Agricola Pelagianus, Severiani Pelagiani filius, Ecclesias Hiberniæ dagnatis sui insinuatione corrumpit. Sed actione Palladii diaconi papa Cœlestinus Germanum Antissiodorensem episcopum vice sua mittit, ut, deturbatis hæreticis, Britannas ad catholicam fidem dirigat.* Quippe Cœlestinum Germano vicem suam sine scripto commississe, aut hunc sine illius litteris in Britannias profectum esse quis sibi persuadat? Neque his stetit Cœlestinus; sed Palladio Scottis ordinato episcopo, effecit ut in insulis illis fides non modo purgaretur ab hæresi, sed etiam latius propa-

garetur. Qua in re studium ejus Prosper lib. cont. Collat. c. 21 n. 58 laudat his verbis : *Nec vero se-gniori cura ab hoc eodem morbo (Pelagiano) Britan-nias liberavit; quando quosdam inimicos gratiæ, solum suæ originis occupantes, etiam ab illo secreto exclusit Oceani, et ordinato Scottis (Palladio) episcopo, dum Romanam insulam studet servare catholicam, fecit etiam barbaram Christianam.*

12. Nestorius, dum novam ac perversam publicare aggressus est doctrinam, multos offendit tam clericos quam laicos qui ipsi contradicerent. Et laicos quidem communione, clericos autem gradu suo privavit. Ac deinde ad Cœlestinum scripta epistola, hoc ei indicare festinavit. Epistolæ hujus meminuit Cyrillus in eo scripto quo sententiam Nestorio denuntiat, quam Cœlestinus adversus ipsum tulerat. Primum enim ibi præmittit : *Omnibus, qui a tua reverentia (o Nestori) separati sunt propter fidem, vel depositi, tum laicis quam clericis communicantes sumus.* Statimque subjicit : *Nec enim æquum est eos qui recta sapere norunt, tuis condemnari sententiis, quia tibi, benefacientes, contradixerunt; hoc enim indicasti in epistola quæ scripta est a te ad magnæ Romæ sanctissimum coepiscopum nostrum Cœlestinum.* Atqui ex epistolis, antequam istud Cyrillus scriberet, a Nestorio ad Cœlestinum missis, duas tantum habemus, in quibus hæreticus ille de iis qui sibi contradicebant, vel a communione, vel a cleri gradu, remotis nullam mentionem facit. Sed et in earum secunda Nestorius sæpe jam ad Cœlestinum scripsisse se ab exordio commemorat. Quocirca ista, de qua Cyrillus loquitur, inter primam et secundam quæ ad nos pervenerunt, adeoque circa exitum anni 429, scripta merito censeatur.

13. Postquam Nestorio denunciata esset adversus ipsum lata sententia, atque induciarum ei indultarum tempore jam dudum emenso, gradum ab hæresi minime referret, dum Ephesi synodus indicta parabatur, consuluit Cyrillus Cœlestinum (*Epist. 16*), utrum Nestorius, etiam si errorem deponeret, in synodo esset recipiendus; an vero lata depositionis sententia in quam spretis induciis incurreret, remitti ei non deberet. Monebat præterea Cyrillus Cœlestinum, ne ab iis quorum suspecta erat fides incaute captari se pateretur. Huic Cyrilli epistolæ Cœlestinus 7 Maii die anni 431 rescripsit. Unde illam non longe post anni ejusdem initia scriptam esse conficitur, maxime cum in ea memoretur Ephesi habenda synodus, quam Theodosius imperator 19 Novembris die anni 430 indicare primum cœperat.

14. Eodem anno contigit ut in Galliis presbyteri nonnulli quasdam de libero arbitrio quæstiones in medium vocarent, quæ novitate sua Ecclesiam perturbabant. Tum de his consulendum duxit Tuentius episcopus Cœlestinum, et ab eo responsum habere meruit (*Epist. 21, n. 2*). Subinde Cœlestinus eadem de causa scribens ad Galliæ episcopos, cum illud Tuentii scriptum, tum suum ipsius rescriptum memorat his verbis : *Super his multa jam dicta sunt eo*

tempore quo ad fratris nostri Tuentii dedimus scripta responsum. Cum autem Tuentius ille non alius ab eo esse videatur quem Zosimus *epist. 4, n. 4*, a Proculo Massiliensi antistite ordinatum indicat, presbyteros illos, de quibus a Tuentio Cœlestinus consultus est, merito censeamus Massilienses, qui Augustini de gratia doctrinam tunc palam improbare cœperunt. Quocirca et quod Tuentius scripsit, et quod rescripsit Cœlestinus, ad eundem annum 431 existimamus pertinere.

15. Dum Ephesina celebraretur synodus, Cyrillus Alexandrinus antistes epistolam ad Leonem tunc archidiaconum misit, per ipsum Cœlestino reddendam, qua Juvenalem Jerosolymitanæ Ecclesiæ episcopum in prædicta synodo Palæstinæ provinciæ principatum ambiisse, atque insolentes ausus per commentitia scripta firmare contendisse significabat; simul etiam sollicita prece multum poposcit ut nulla illicitis conatibus præberetur (Romæ) assensio. Hanc autem epistolam ideo archidiacono inscriptam esse, ut ipsi papæ redderetur, ac re ipsa ei redditam fuisse istud argumento est, quod authenticum ejus exemplar in apostolicæ sedis scrinio asservatum sit. Quocirca cum ejus apographum a Maximo Antiocheno episcopo ad Leonem jam pontificem mitti contigisset, eidem Maximo rescripsit ipse Leo (*Epist. 110, n. 4*) : *Cujus epistolæ ad nos exemplaria direxisti sanctæ memoriæ Cyrilli, eam in nostro scrinio requisitam nos authenticam noveris reperisse.*

16. Quatuor mensium a depositione Nestorii elapso spatio, die 15 mensis Octobris anni 431, episcopi quos Ephesina synodus ad Theodosium imperatorem delegarat in hæretici memorati locum ordinarunt Maximianum Ecclesiæ Constantinopolitanæ presbyterum statimque litteras ordinationis ejus indices per Joannem presbyterum et Epictetum diaconum ad Cœlestinum miserunt. Litteras illas, quæ Maximiani continebant elogium, Cœlestinus sibi proxime ante Natalem Domini diem redditas fuisse docet (*Epist. 22, n. 4*).

17. Theodosius imperator, prædictis episcoporum litteris epistolam peculiarem adjunxit, qua Maximiani ordinationem probari sibi testabatur. Tum hujus imperatoris sententiam cum episcoporum testimonio concordem cernens Cœlestinus, tanto perfusus est gaudio, ut sacros illos augustæ pietatis apices ipso natali Domini die coram totius Christianæ plebis congregatione in basilica S. Petri legi voluerit, quo eadem plebs lætitiæ suæ particeps fieret, ac publica pro ipso imperatore vota Deo libentius persolveret (*Epist. 23*).

18. Ipse quoque Maximianus in regiæ civitatis sedem assumptus, litteris suis Cœlestinum de ordinatione sua certiore fecit (*Epist. 24, n. 1*). Litteræ illæ sermone simplici sinceram mentis ac fidei puritatem probebant.

19. Socrates lib. vii cap. 40 celebres quasdam memorat Cœlestini litteras, quas, inquit, Cyrillo Alexandrino, Joanni Antiocheno et Rufo Thessalonicensibus

(addit Valesius in eam rem, quod abest a Græco) *A miserat, docens nihil obstare quominus is qui alicujus Ecclesiæ nominatus sit aut re ipsa existat episcopus, ad aliam Ecclesiam transferatur. Verum hac in re nobis valde suspecta est Socratis narratio.*

20. Doctus quidem Tillemontius, tom. XIV pag. 149 et 150, de litterarum illarum veritate nihil dubitans, eas tum forte scriptas opinatur, cum post Sisinii mortem in locum ejus constitutus esset Nestorius, ac multi, qui cooptarant Proclum, repulsam passi essent. Sed si ea occasione, hoc est ab anno 428 epistolam hujusmodi scripsisset Cælestinus, et quæstionem de episcopis uni Ecclesiæ ordinatis, an liceret eos alio transferre, tunc decidisset; nihil jam fuisset cur Proclus, anno 431 Nestorio dejecto, pluribus ei rursus suffragantibus, in solio Constantinopolitaneæ Ecclesiæ non sufficeretur. Quominus enim horum a quibus postulabatur, prævaluerit sententia, id unum obstitit: c Socrates testatur, quod electioni ejus intercessissent nonnulli, *ecclesiastico canone vetitum esse dicentes, ne is qui alienijus civitatis designatus fuerit episcopus, ad aliam civitatem transferatur.*

21. Et vero Socrates Cælestini litteras, quibus id decidebatur, post Maximiani ordinationem scriptas, certe post episcopi hujus mortem primum exhibitas fuisse docet. Ubi enim Maximianum, cum per biennium ac menses quinque Ecclesiam suam administrasset, fato functum esse narravit, tunc, inquit, Theodosius imperator *absque ulla cunctatione, nondum deposito Maximiani corpore, episcopis qui aderant mandavit ut Proclum in episcopali solio collocarent; id enim Cælestini quoque episcopi Romani litteræ tunc exhibitæ confirmabant, quas ille Joanni Antiocheno et Rufo Thessalonicensi miserat, docens nihil obstare, etc.,* et supra. Sed neque istud cum historica veritate componi facile potest. Eo quippe anno qui Maximiani ordinationem excepit, obiit Cælestinus, et antea Joannes Antiochenus Ephesinæ synodi sententia submotus ab Ecclesiæ communione, ad obitum usque Cælestini ab ea segregatus permansit. Hunc autem papam ad episcopum, synodi sententia quam ipse confirmarat segregatum, litteras pacis et communionis indices dedisse quis sibi persuadeat?

22. Ultra largiar, hoc Cælestinum scribere tum potuisse, nihil scilicet vetare quominus Proclus Cypriensis ordinatus, sed ab his numquam admissus, Ecclesiæ Constantinopolitaneæ præficeretur. At in animum numquam inducam meum, ut Romanus pontifex, cujus scripta suorum paternorum statutorum intemerate servandorum studium ubique spirant, præter disciplinam a decessoribus suis studiose commendatam, et a successoribus per multa sæcula constanter custoditam, nulla exigente necessitate scripserit, ut non solum *is qui nominatus sit* (nec admissus), *sed etiam qui re ipsa existat episcopus, ad aliam Ecclesiam transferatur.* Non ignorabat Cælestinus hoc postremum conceptis verbis vetitum esse, non modo a Nicæna synodo can. 16, Sardicensi can. 1 et 2, Capuana in concilio Carthaginensi III, can.

58, laudata, verum etiam a decessoribus suis Julio I epist. 1, n. 5, Damaso epist. 5, n. 4, et epist. 6, n. 3, Siricio epist. 10, n. 16. Neque is erat ut, istud callens, aliud vel præciperet vel permetteret.

23. Non respicienda tamen prorsus Socratis narratio. Neque Insciciandum Theodosio exhiberi potuisse Cælestini litteras, quibus quominus Proclus ad sedem assumeretur Constantinop. Ecclesiæ, nihil obstare probaretur. Perigenes Patrensibus olim ordinatus, sed ab iis rejectus, postmodum a Corinthiis in episcopum cooptatus, apostolicæ sedis auctoritate concessus iis fuerat. Exinde Perigenis causam, ut apostolicæ sedis judicio finitam, Cælestini decessor Bonifacius a nullo instaurari aut retractari permisit. Ipse Cælestinus tertiam ex epistolis suis Perigeni nominatim ut inter primarios Illyrici episcopos locum tenenti inscripsit. Cum igitur de Procli electione ageretur, ne cui hæreret ob canonem quondam ei obiectum scrupulus, oportune in medium proferri potuit epistola hujus exemplum, ex quo exploratum esset, Proclum ad Ecclesiæ Constantinop. episcopatum licere transferri, cum Cælestinus, cujus decretis Ephesina synodus tantum reverentiæ detulerat, hujusmodi translationem manifeste approbasset. Quod quidem ex aliorum relatione audiens Socrates, et facta omnino diversa, non insucto sibi more, conjungens atque confundens, id Cælestinum in celebribus illis litteris (*Cælest. epist. 12*), quas etiamnum habemus, et in quibus nihil simile legimus, ad Cyrillum, Joannem et Rufum missis docuisse sibi persuasit. Id vero in animum suum eo induxit facilius, quo præconceptæ in gratiam translationis episcoporum opinioni, quam data opera lib. VII cap. 36 tuetur, magis faveret.

24. Majori fide dignus videtur idem scriptor in eo quod lib. VII c. 10 tradit: *Cælestinus quoque Novatianis ecclesias quas Romæ habebant admisit, et Rusticulum eorum episcopum clam in privatis ædibus plebem calligere compulit.* Quibus et hoc addit: *Etenim et ad id usque temporis Novatiani Romæ plurimum floruerant, cum multas ibi ecclesias possiderent, et maximam populi multitudinem in eis colligerent.* Jam antea tamen, ipso Socrate ibid. c. 9 teste, Innocentius eosdem hæreticos persequi cœperat, eisque multas ecclesias eripuerat.

§ II. Decreta Cælestino ascripta.

25. In libro pontificali Cælestinus constituisse dicitur, *ut psalmi David c. ante sacrificium psallerentur, quod antea non fiebat; sed tantum Epistolæ Pauli et sanctum Evangelium.* Verum etiamnum habemus homilias et conciones quibus Patres etiam Cælestino antiquiores psalmos aliasque ab Evangeliiis aut Pauli Epistolis Scripturas explicant, quæ populis, dum ad sacrificium celebrandum convenirent, recitatæ fuerant.

26. Quatuor alia decreta in editionibus conciliorum a Crabbio ac deinceps vulgata sunt velut ex Gratiano excerpta. Primum ex illis ita expressum, *Nullus primas, nullus metropolitanus, nullusque reli-*

quorum episcoporum, alterius adeat civitatem, etc. A presbyter duodecim; et deponatur, si tamen in conscientiam populi devenerit.

29. De duobus illis decretis hoc non ambigendum videtur ea simul et ab eodem parente fuisse edita. Neque illud iis qui aliquam ecclesiasticæ disciplinæ notitiam pereeperunt, minus est perspicuum, hujusmodi decreta in Cælestini nostri ætatem minime convenire. Tum a gradu suo dejiciebantur episcopi vel presbyteri lapsi: sed publica eis pœnitentia non imponebatur certo annorum numero exigenda. Longe minus tunc obtinuerat usus ut hæc pœnitentia peregrinando persolveretur. Multo autem magis Cælestini III quam Cælestini I ævo consuetudo ista congruit.

27. Alterum ex Gratiano 30, quæst. 1 cap. 9 ita refertur: *Si quis sacerdos cum filia spiritali fornicatus fuerit sciat se grave adulterium commisisse. Idcirco femina, si laica est, omnia derelinquat, et res suas pauperibus tradat, et conversa in monasterio Deo usque ad mortem serviat. Sacerdos autem qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur et peregrinando duodecim annis pœniteat. Postea vero ad monasterium vadat, ibique cunctis diebus vitæ suæ Deo serviat.*

28. Huic affine est tertium, quod eidem Gratianus eodem nomine proxime subjicit in hunc modum: *Non debet episcopus aut presbyter commisceri cum mulieribus quæ ei sua confessæ fuerint peccata. Si forte, quod absit! hoc contigerit, sic pœniteat, quomodo de filia spiritali, episcopus quindecim annis,*

30. Postremum, quo viri qui binam duxerit uxorem, quæ vera sit uxor decernitur, et quo parentes, fratres et cognatos in matrimonio contrahendo vel dirimendo testes adliberi posse definitur, Gratianus 35, quæst. 6, cap. 2, velut a Palea Cælestino attributum ita describit: *Videtur nobis quod secunda, quam contru prohibitionem Ecclesiæ duxit, non sit uxor, etiamsi primam non haberet desponsatam, etc.* At in Gregorii IX Decretalibus lib. IV, tit. 18, c. 3, Clementi III, restituitur, notaturque ad marginem illud olim Cælestino III fuisse ascriptum.

ANNO DOMINI CDXXXVIII.

ANTONINUS HONORATUS,

EPISCOPUS CONSTANTINENSIS.

PROLEGOMENA.

SCHOENEMANNI NOTITIA HISTORICO-LITTERARIA IN ANTONINUM.

(Schoen. Biblioth. Hist. litt. tom. II.)

§ I. Vita.

Antoninus Honoratus seu, ut alibi audit, Honoratus Antoninus, Constantinensis in Africa episcopus, vixit tempore persecutionis quam Gensericus rex Vandalorum in catholicos excitaverat, et Arcadium quemdam Hispanum ob fidem in exsilium pulsum, per epistolam consolatus et ad graviora ferenda exhortatus est.

§ II. Scripta.

Restat hodie illa *Epistola, ad labores pro Christo ferendos exhortatoria, gravis et elegans, quam recte Baronius antiquum illum apostolicum characterem redolere ait, scripta ferme intra annos 437-440.*

§ III. Editiones.

Edita est primum a Sichardo an. 1528, et post

C varias in Bibliothecis Patrum repetitiones emendatior facta et illustrata est a Theodorico Ruinaro, hoc indice teste.

SECLULO XVI.

1528. *Basileæ, apud Henr. Petr.; in-fol.* Antonini episcopi Constantinensis ad Arcadium exsulem consolatoria; in *Joan. Sichardi Antidoto contra omnes hæreses*, fol. 241, 242.

1556. *Basileæ, apud eundem; in-fol.* Antonini... ad Arcadium actum in exsilium a Genserico Vandalorum rege consolatoria; in *Joan. Heroldi Hæresologia*, p. 702-704.

1575. *Parisiis, apud Mich. Sonnium; in-fol.* Eadem in *Biblioth. Patrum Bignæana* tom I.

1589. *Parisiis; in-fol.* Antonini ep. Constantinensis episc. ad Arcadium actum in exsilium a Genserico